

SOCIJALNA PEDAGOGIJA KAO AKADEMSKA DISCIPLINA U OBITELJI SOCIJALNIH ZNANOSTI: FINSKI SCENARIJ

Juha Hamalainen

Sveučilište u Kuopiu, Finska

SAŽETAK

Priroda socijalne pedagogije kao akademske discipline razmatra se u sklopu iskustava razvoja socijalne pedagogije u Finskoj. Posebna se pozornost posvećuje poziciji socijalne pedagogije u okviru socijalnih znanosti, te njene povezanosti sa socijalnim radom.

U Finskoj se studij socijalne pedagogije nudi na dva sveučilišta, te je socijalna pedagogija priznata kao znanstvena disciplina. Osim toga, studijski programi temeljeni na konceptu socijalne pedagogije razvijeni su na nekoliko politehničkih fakulteta. No, ipak u Finskoj nema akademske tradicije utemeljene na konceptu socijalne pedagogije. Smatramo, stoga, da će zanimanje za ovaj predmet rasti. Tijekom kratke povijesti postojanja socijalne pedagogije na akademskoj razini u Finskoj, najvažnije su se rasprave vodile o sadržaju koncepta te o odnosu socijalne pedagogije prema socijalnom radu. Socijalna pedagogija opisuje se kao teorija i praksa temeljena na vlastitim teoretskim osnovama. To je disciplina koja se pokazala korisnom ne samo jednoj određenoj profesiji, već može biti značajna za nekoliko profesionalnih grupacija. Stoga se razvijala kao dinamična disciplina sastavljena od istraživanja, akademske izobrazbe i praktičnih aktivnosti, a lišena posebnih profesionalnih interesa.

Želimo ovim pokazati da se socijalna pedagogija ne poistovjećuje sa socijalnim radom kao u nekim zemljama. Jaka tradicija socijalnog rada u Finskoj povezana je s društveno usmjerenom socijalnom politikom, kako u teoriji, tako i u praksi; a na neki način i s psihološkim teorijama. U odnosu na socijalni rad, socijalna pedagogija se smatra više novim teoretskim pristupom no odgovarajućim paralelnim predmetom.

U obitelji socijalnih znanosti, socijalna pedagogija ima i dodatnu ulogu. U teoriji i praksi bavi se problemima i procesima ljudskog razvoja, te edukacije u svezi građanskih prava, socijalnog identiteta, sposobnosti za život, sudjelovanja i uključenosti. Pokriva sva područja socijalne edukacije, čvrsto ukorijenjena u sva područja i sve oblike obrazovanja, od ranog i mladenačkog, do odraslog.

Ključne riječi: Socijalna pedagogija, Finska

UVOD

U ovom članku, na osnovu finskih iskustava raspravlja se o mogućnostima i smjeru razvoja socijalne pedagogije kao akademske discipline. Sa tog

stajališta razmatra raznolikost upotrebe koncepta socijalne pedagogije. Posebna je pozornost usmjerena na položaj socijalne pedagogije u odnosu na ostale socijalne znanosti.

Koncept socijalne pedagogije je dosta širok. Može se definirati na više načina osvrćući se pri tom na:

- 1) princip koji pedagoškim načinima naglašava promidžbu ljudskog dostojanstva, duhovnih vrijednosti, dobrostanja, inkluzije, integracije i života u zajednicama
- 2) reformistički pokret koji naglašava pedagoška stajališta u socijalnim reformama i razvoju zajednica
- 3) sustav socijalnog rada zasnovan na pedagoškim aktivnostima s ciljem prevencije i uklanjanja različitih vrsta socijalnih problema putem socijalne pomoći
- 4) disciplinu ili subdisciplinu u socijalnim i edukacijskim znanostima.

Dakle, socijalna pedagogija predstavlja u najmanju ruku pedagoški princip, pokret, sustav i disciplinu koja kombinira socijalno i edukacijsko stajalište.

Te su dimenzije povezane povijesno i logički. Mnogo-sadržajna priroda socijalne pedagogije često stvara konceptualnu zbrku i nekoherentnost. Zato je posebno važno veoma oprezno koristiti taj koncept u znanstvenoj debati.

Socijalna pedagogija može se interpretirati kao pedagoška tradicija, grana strategija i proučavanja, tendencija ili paradigme socijalnog rada (Hämäläinen, 1989, 117). Kao disciplina, ona počiva na tradiciji mišljenja i djelovanja razvijenoj oko koncepta, a potječe čak iz vremena prije pojave koncepta socijalne pedagogije. U ovoj tradiciji, socijalni problemi se promatraju s pedagoškog stajališta, a pedagoški problemi sa socijalnog stajališta. Socijalni i edukacijski procesi i aktivnosti smatraju se recipročnim, međusobno prožetim i povezanim.

POJAVA SOCIJALNE PEDAGOGIJE KAO DISCIPLINE U FINSKOJ

Razvoj socijalne pedagogije kao akademske discipline u Finskoj zapravo je počeo tek prije jednog desetljeća. U Finskoj ne postoji tradicija istraživanja i znanstvene rasprave zasnovane na konceptu socijalne pedagogije. Iz nekoliko razloga, bilo je vrlo teško smjestiti novi predmet u dominirajući akademski sustav. Postoji mnogo prepreka, više ili manje racionalnih, za opravdavanje i priznavanje socijalne pedagogije kao akademske disci-

pline. Jedna teškoća je bila nedostatak teorijske analize i argumenata same socijalne pedagogije. Kako bi postala priznata akademska disciplina, socijalna pedagogija mora pružiti dobre razloge za svoje postojanje.

Koncept socijalne pedagogije je prilično nov, iako se povremeno može pronaći u starijoj literaturi socijalnih i edukacijskih znanosti (npr., Nieminen 1955; Bruhn, 1962). Koncept se nije institucionalizirao u znanstvenim debatama sve do 1990, kad je dobio podršku u sustavu više edukacije. Pojava socijalne pedagogije u finskom društvu dogodila se utemeljenjem koncepta u edukacijskom sustavu. To je s druge strane zahtijevalo neku vrstu pojašnjenja teorijske osnove područja.

Od druge polovice 19. stoljeća, u finskom društvu bilo je mnogo aktivnosti zasnovanih na idejama važnim za socijalnu pedagogiju, iako nisu bile povezane s konceptom socijalne pedagogije. Posebno je vrijedno spomenuti kao izvore organizacija sa socijalno pedagoškim idejama, pokret socijalne skrbi za djecu, masovnu edukaciju, udomljavanje i kasnije pokret nalaženja stanova. Sadašnji studenti socijalne pedagogije koji imaju radno iskustvo u tim organizacijama kažu da su pronašli teorijske osnove svojeg posla kroz studij. Studij socijalne pedagogije bio je koristan i za razvoj načina rada sa socijalno pedagoškim problemima.

U sredini devedesetih, dva sveučilišta i nekoliko politehnika inicirali su studij socijalne pedagogije. Dvije godine prije toga, pokrenut je Socijalni rad na sveučilišnoj razini, kao novi akademski studij sa stupnjem MA u socijalnim znanostima. Naravno, pojavilo se pitanje položaja socijalne pedagogije u odnosu na studij socijalnog rada. Socijalna pedagogija je razvijena imajući na umu razvoj socijalnog rada. Konačno, rješenje sveučilišnog studija socijalne pedagogije bilo je definirati disciplinu u poli-profesionalnim terminima samo kao okvir socijalnog rada. To znači da se studij socijalne pedagogije na sveučilišnoj razini može kombinirati s nekoliko drugih akademskih disciplina. Njegov položaj u programima obuke politehnike je kompliciraniji (npr., Semi, 2004). Zapravo, socijalna pedagogija nije razvijena kao teoretski opravdana neovisna disciplina u finskoj politehnici, već prije kao profesionalni denominator.

Institucionalizacija socijalne pedagogije u finskom društvu dogodila se primarno kroz sustav više

edukacije. Finsko udruženje za socijalnu pedagogiju osnovano 1997 dio je tog razvoja. Cilj je tog udruženja "promicati istraživanja i edukaciju na polju socijalne pedagogije, doprinostiti razvoju socijalne pedagogije kao grane istraživanja, edukacije i studija i posredovati između istraživanja i osoba u praksi". Udruženje objavljuje u Finskoj Godišnjak socijalne pedagogije.

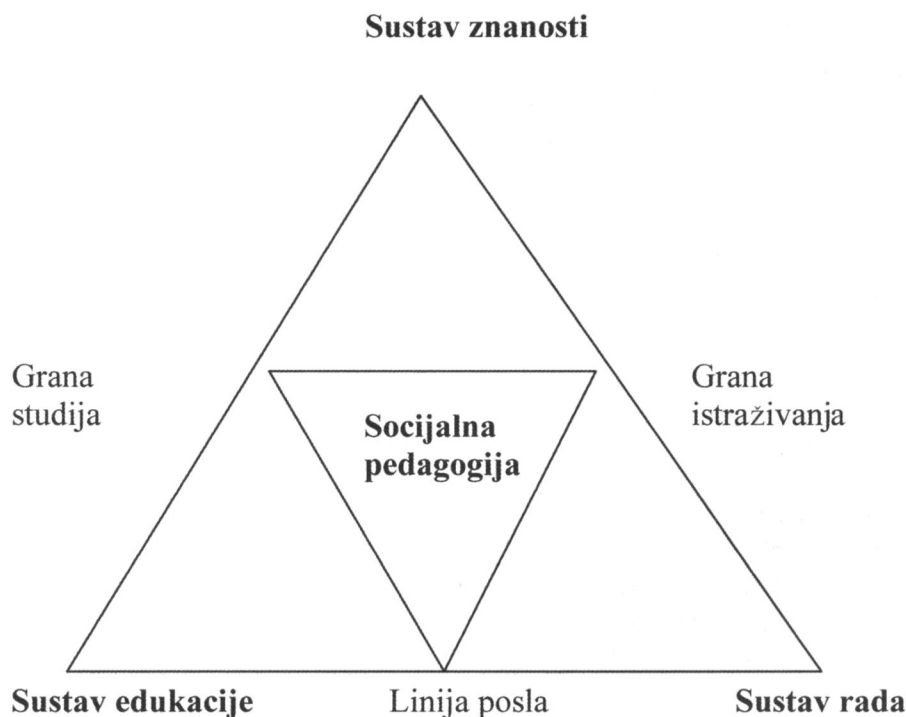
SADRŽAJ SOCIJALNE PEDAGOGIJE U TEORIJI, ISTRAŽIVANJIMA I PRAKSI

Razvoj socijalne pedagogije kao funkcionalnog sustava sastoji se od dinamike između znanosti, edukacije i rada u praksi. Razvoj aktivnosti socijalno pedagoškog rada u različitim organizacijama ovisi o razvoju socijalne pedagogije kao edukacijskog sustava koji, s druge strane, ovisi o razvoju socijalne pedagogije kao znanosti. Bez unapređenja socijalne pedagogije kao discipline zasnovane na znanstvenoj analizi o njenim teoretskim osnovama, prilično je teško stvoriti program studija i promicati njegov razvoj kao edukacijskog sustava.

Bez istraživanja koja se fokusiraju na socijalno pedagoški rad, bilo bi apsurdno razvijati socijalno pedagošku teoriju koja se bavi praksom. (Slika 1)

U Finskoj, teoretska substancija za razvoj socijalne pedagogije kao akademske discipline potječe uglavnom iz Germanskih i Romanskih tradicija. To je posljedica nekih osobnih interesa i orijentacija ključnih ljudi u tom poslu. Leena Kurki, glavni učitelj socijalne pedagogije na Sveučilištu u Tampereu stručnjak je za socijalnu pedagogiju u romanskim zemljama kao što su Španjolska, Francuska, Italija, Brazil i Argentina. Isto tako, Juha Hämäläinen, koji je odgovoran za socijalnu pedagogiju na Sveučilištu u Kuopiu, stručnjak je za tradiciju na germanskom jezičnom području i kulturi. Slijedeći tu podjelu područja, zajedno su objavili svoj prvi udžbenik o socijalnoj pedagogiji u Finskoj 1997 (Hämäläinen, Kurki, 1997). Finska socijalna pedagogija je pod određenim utjecajem i drugih tradicija, posebno skandinavskih i baltičkih zemalja s kojima ima relativno dobru suradnju (npr., Gustavsson, Hermansson i Hämäläinen, 2003). Međutim, u razvoju socijalne pedagogije postojala je znatna osjetljivost na povijesne, kulturne, političke i socijalne specifičnosti Finske.

Koncept socijalne pedagogije u pogledu ljudskog razvoja kombinira socijalno i edukacijsko gledište. Te dimenzije su zajednički elementi svih ekspertiza potrebnih u različitim oblicima socijalnog rada. Socijalna pedagogija je mnogostrano

Slika 1

Socijalna pedagogija kao funkcionalni sustav znanosti, edukacije i prakse.

područje teorije i prakse koje se bavi socijalnim i edukacijskim procesima, problemima i aktivnostima. Definicije njene funkcionalne pozicije su locirane između socijalne teorije i teorije ljudskog djelovanja sa stajališta socijalne i edukacijske pomoći (vidi Rauscenbach 1999). Obitelji, zajednice, organizacije i institucije razmatraju se i evaluiraju na temelju njihovih edukacijskih kapaciteta. Identificirana kao "teorija socijalne i edukacijske pomoći", socijalna pedagogija nije definirana kao set metoda i tehnika, već konceptualni okvir za različite vrste socio-edukacijske pomoći u teoriji i praksi.

Socijalna pedagogija bavi se socijalnim i edukacijskim teorijama i kombinira socijalne i edukacijske dimenzije podrazumijevajući njihovo međusobno prožimanje. Dakle, prilično je teško reći pripada li socijalna pedagogija obitelji socijalnih ili edukacijskih znanosti. U različitim zemljama postoje različite definicije. Kako je zasnovana na načinu razmišljanja u kojem je naglašeno međusobno prožimanje socijalnih i edukacijskih problema u pomagačkom procesu, socijalna pedagogija je kao disciplina nužno smještena između socijalnih i edukacijskih znanosti. U mnogim zemljama, sustav više edukacije u socijalnoj pedagogiji je institucionaliziran kao poddisciplina edukacijskih znanosti. U Finskoj, njen položaj još je nejasan. Trenutačno je moguće studirati socijalnu pedagogiju kao glavni smjer na samo jednom sveučilištu – u okviru socijalnih znanosti.

Općenito govoreći, teorijska priroda socijalne pedagogije ne ovisi o takvoj vrsti institucionalnih definicija. U praksi, pripada fakultetu zajedno s drugim socijalnim znanostima – socijalnom politikom, sociologijom i socijalnom psihologijom. Socijalna pedagogija definira se kao disciplina koja kompletira znanstveno preispitivanje i formiranje teorija drugih socijalnih znanosti (Hämäläinen, 2003). Ona unosi edukacijsku dimenziju u socijalnu, znanstvenu diskusiju i istraživanja sa stajališta socijalno-edukacijske pomoći i promicanja socijalne integracije, participacije i upravljanja životom.

Zapravo, postoji samo jedna bitna disertacija objavljena u Finskoj koja se bavi prirodom socijalne pedagogije – u okviru edukacijskih znanosti (Ranne, 2002). Ta studija zasniva se na dokumentima i intervjuima nekoliko ključnih teoretičara na području Finske i Švedske, a pokušava identificirati glavne dimenzije i teorijske elemente u interpretacijama koncepta socijalne pedagogije. Takva analiza

doprinosi razvoju socijalne pedagogije kao discipline jer određuje njene teorijske korijene. S praktičnog stajališta, socijalna pedagogija pokriva široki socijalni i edukacijski rad s ljudima raznih dobnih skupina i različitih socijalnih problema. Primjenjuje se u edukaciji djece, mladih i odraslih, u proaktivnom i reaktivnom kontekstu (npr., Hämäläinen, 1999). Dakle, socijalna pedagogija obuhvaća različite profesionalne skupine i ekspertize.

Postoji impresivan pokušaj razvoja kompaktne teorije socijalne pedagogije zasnovanim na idejama o zajedništvu osobe i zajednice (Kurki, 2002). Osoba i zajednica – definiraju se kao ključni koncepti u socijalnoj pedagogiji. U nekim drugim prezentacijama kao ključne teme socijalne pedagogije spominju se promicanje ljudskog razvoja u aktivno sudjelovanje u zajednici putem socijalne subjektivnosti, socijalnog identiteta, socijalne inkluzije, upravljanja životom, aktivnog građanstva i participacije (npr., Hämäläinen, 1999). Slijedeći teoriju edukacije Paula Freirea, dijalog i socijalna svjesnost također se navode kao osnovni koncepti socijalne pedagogije i praktične aplikacije, definirane u terminima socijalno kulturalne animacije prema romanskoj tradiciji (Kurki, 2000).

Unatoč nekim različitim stajalištima teoretičara, postoji glavna struja razvoja teorijskih osnova socijalne pedagogije. Na različitim studijima postoje bitni zajednički elementi, iako su sveučilišta potpuno autonomna u definiranju svojeg pristupa. Postoje i neki politehnički profesori koji se bave teorijom socijalne pedagogije, ali u programima politehničke obuke postoji mnogo razlika (Semi, 2004). Studiji socijalne pedagogije na sveučilišnoj razini su blisko povezani, pri čemu su njihova osnovna istraživanja usmjerena na formiranje teorije koja donosi studiju konceptualnu sistematičnost i jasnoću. Jedan zajednički element sveučilišnih studija i istraživanja u socijalnoj pedagogiji je povijest ideja (npr., Hämäläinen 1996; Kurki, 2002). Također, za razvoj programa obuke u politehnici nužna su osnovna istraživanja, a između sveučilišta i politehnika postoji plodna suradnja.

ZAKLJUČCI

Razvoj socijalne pedagogije kao akademske discipline je ključ razvoja tog područja kao funkcionalnog sustava u Finskoj. Prema finskom iskustvu, formiranje teorije zasnovane na osnovnim istraživanjima povijesti ideja te konceptualna anal-

iza istraživanja fokusiranih na socijalno pedagošku praksu, stvara preduvjete za razvoj socijalne pedagogije kao akademskog predmeta. Socijalna pedagogija ne može se definirati samo u terminima profesionalnih elemenata i metoda rada. To je dinamična kombinacija sustava znanosti, edukacije i prakse koji se međusobno prožimaju.

U Finskoj, proces implementacije socijalne pedagogije u sustav znanosti, edukacije i prakse još je u tijeku. Jedno važno pitanje odnosi se na njen odnos prema različitim profesionalnim skupinama i ekspertizi. Finsko rješenje je razviti socijalnu pedagogiju kao akademsku disciplinu u kontekstu više profesija, čiji je fokus teorijska osnova zajednička svim profesijama koje se bave socijalnom i edukacijskom pomoći. S te točke gledanja, socijalna pedagogija je funkcionalni sustav koji se bavi procesom ljudskog razvoja u terminima socijalne participacije, inkluzije, integracije i korespondencije.

Položaj socijalne pedagogije između socijalnih i edukacijskih znanosti ne olakšava njen razvoj kao akademskoj disciplini. Prema finskom iskustvu, korisno je recipročno institucionalizirati socijalnu pedagogiju u obitelj socijalnih znanosti .

LITERATURA

Gustavsson, A., Hermansson, H.-E. & Hamalainen, J. (eds.) (2003): *Perspectives and Theory in Social Pedagogy*. Goteborg: Daidalos.

Hamalainen, J. (1989): *Social Pedagogy as a Meta-Theory of Social Work Education*. *International Social Work* 32, 2, 117-128.

Hamalainen, J. (1996): *Sosiaalipedagogiikan oppihistoriallinen kehitys Saksassa*. Kuopion yliopisto. *Yhteiskuntatieteet* 26. Kuopio. [Development of History of Ideas of Social Pedagogy in Germany. Kuopio University Publications. Social Sciences 26. Kuopio.]

Hamalainen, J. (2003): *Developing social pedagogy as an academic discipline*. In A. Gustavsson, H.-E. Hermansson & J. Hamalainen (eds.) *Perspectives and Theory in Social Pedagogy*. Gdteborg: Daidalos, 133 - 153.

Hamalainen, J. & Kurki, L. 1997. *Sosiaalipedagogiikka*. Juva: WSOY. [Social Pedagogy. Juva: WSOY.]

Kurki, L. (2000): *Sosiokulttuurinen innostaminen - muutoksen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino. [Socio-Cultural Motivation - Pedagogy of Changes. Tampere: Vastapaino.]

Kurki, L. (2002): *Persoona ja yhteiso*. *Personalistinen sosiaalipedagogiikka*. SoPhi 68. Jyvaskyla. [Person and Society. Personalistic Social Pedagogy. SoPhi 68. Jyvaskyla.]

Nieminen, A. (1955): *Mita on sosiaalipolitiikka*. [What is Social Policy?]

Ranne, K. (2002): *Sosiaalipedagogiikan ydinta etsimassa*. *Sosiaalipedagogiikka suomalaisten ja ruotsalaisten asiantuntijahaastattelujen seka dokumenttien valossa*. Turun yliopiston julkaisu sarja C189. Turku. [Searching for the Nucleus of Social Pedagogy. Social Pedagogy in the Light of Finnish and Swedish Expert Interviews and Documents. Turku University Publications Series C189. Turku.]

Semi, E. (2004): *Sosiaalialan ja sosiaalipedagogiikan yhteys ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelmassa*. (Kasikirjoitus) [Social Field's and Social Pedagogy's Connection with Social Training Programmes in Polytechnics. (Manuscript)].